WIKIPEDIA

Bulgarian kieli

Bulgaria on indoeurooppalaiseen kielikuntaan kuuluva slaavilainen kieli. Bulgaria on virallinen kieli Bulgariassa. Sitä puhuu äidinkielenään yhteensä noin 8 145 000 ihmistä, joista suurin osa asuu Bulgariassa.[1] Vuonna 2018 Suomessa asui 2 840 ihmistä, joiden kieli oli bulgaria[3]. Monet bulgarialaiset pitävät sille lähisukuista makedonian kieltä bulgarian murteena.[4] Bulgariaa kirjoitetaan kyrillisillä kirjaimilla ja sen aakkosissa on 30 kirjainta.

Bulgaria

Oma nimi	български *bălgarski*
Tiedot	
Alue	Bulgaria
Virallinen kieli	Bulgaria Euroopan unioni
Puhujia	8 145 000[1]
Sija	88.
Kirjaimisto	kyrillinen
Kielenhuolto	Bulgarian tiedeakatemia[2]
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	indoeurooppalaiset kielet
Kieliryhmä	slaavilaiset kielet eteläslaavilaiset kielet
Kielikoodit	
ISO 639-1	bg
ISO 639-2	bul
ISO 639-3	bul (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=bul)

Ohje

Sisällysluettelo

Historia

Bulgarian aakkoset

Kielioppi

Kielinäyte

Lähteet

Aiheesta muualla

Historia

Bulgaria kuuluu eteläslaavilaisten kielten jatkumoon, ja siirtymä kroatia/serbian (serbokroatia), makedonian ja bulgarian välillä on vähittäinen ja keskinäinen ymmärrettävyys suurta.[5]

Bulgarian kielen kehitys alkaa 800-luvulta, slaavien vaellettua Tonavan yli 500-luvulta ja asetuttua Balkanille, ja se jaetaan muinais-, keski- ja moderniin bulgariaan. Muinaisbulgarian aikana 800-luvulta 1000-luvulle slaavit ottivat käyttöön kyrilliset kirjaimet. Lähetyssaarnaajat Kyrillos ja Metodios käyttivät näitä kirjaimia slaavilaisheimojen kielen kirjoittamiseen, mistä syntyi muinaiskirkkoslaavi, joka jäi ortodoksisen kirkon liturgiseksi kieleksi. Keskibulgarian aikaa 1100-luvulta lähtien häiritsi vakavasti vuoden 1396 turkkilaisten valloitus, ja modernin bulgarian kirjakieli kehittyi kansankielen pohjalta vasta 1800-luvulla, Bulgarian itsenäistyttyä 1878. 1500-luvulta lähtöisin oleva nykykieli sai runsaasti vaikutteita turkista ja kreikasta, sekä myöhemmin venäjästä, ranskasta ja saksasta.[5]

Itsenäisyyden alkuaikoina koillis-Bulgarian murteista tuli *de facto* kirjakieli, koska monet itsenäisyystaistelijat olivat tältä seudulta kotoisin, ja maan pääkaupunkina oli aluksi Tărnovo, ennen sen siirtoa Sofiaan.[5]

Vanhassa bulgarian kirjaimistossa käytettiin aiemmin 44 kirjainta, jotka vastasivat 44 äännettä. 1800-luvulle tullessa osa äänteistä oli jäänyt käytöstä ja aakkosien lukumäärää vähennettiin Marin Drinovin uudistuksessa 1870-luvulla 32:een. Tämä aakkosto oli käytössä vuoden 1945 oikeinkirjoitusuudistukseen saakka, jolloin Ѣ/ѣ ja Ѫ/ѫ poistettiin käytöstä, jonka jälkeen käytössä on 30 kirjainta.[5]

Bulgarian aakkoset

- *Bulgarian translitterointi*

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ж ж	З з	И и	Й й
/a/	/b/	/v/	/g/	/d/	/ɛ/	/ʒ/	/z/	/i/	/j/

К к	Л л	М м	Н н	О о	П п	Р р	С с	Т т	У у
/k/	/l/	/m/	/n/	/ɔ/	/p/	/r/	/s/	/t/	/u/

Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ	Ъ ъ	Ь ь[1]	Ю ю	Я я
/f/	/h/	/ʦ/	/tʃ/	/ʃ/	/ʃt/	/ɤ̆/	/ʲ/	/ju/	/ja/

[1] Liudentaa konsonantin ennen *o*:ta.

Kielioppi

Bulgarian kielen substantiiveilla on kolme sukua, maskuliini, feminiini ja neutri.

Muista slaavilaisista kielistä poiketen bulgariassa ei ole sijataivutusta.[5] Sen sijaan nomineilla on määräinen muoto, joka ilmaistaan sanan loppuun liitettävällä päätteellä, samoin kuin esimerkiksi romaniassa ja ruotsin kielessä: човек, ”henkilö”; määräinen muoto: човекът (tietty henkilö). Toisin kuin esim. ruotsissa, määräinen artikkeli lisätään vain yhteen lauseen nominiin, substantiiviin tai adjektiiviin. Artikkeleita ei ole.

Maskuliinisilla sanoilla on yksikössä erillinen määräinen objektimuoto, joka ilmaisee akkusatiivia (josta käytetään nimeä *epätäydellinen artikkeli*, bulg. непълен член) Kielihistoriallisesti se on muodostunut genetiivistä ja sitä käytetään myös prepositioiden kanssa: стол, ”tuoli”, столът, tietty tuoli, под стола, ”tuolin alla”.

Maskuliinisilla sanoilla on monikon lisäksi erityinen laskentamuoto, jota käytetään numeroiden ja joidenkin joukkoa ilmaisevien sanojen kanssa: два стола, ”kaksi tuolia”, няколко стола, ”muutama tuoli”, sen sijaan ilmaisussa много столове, ”monta tuolia” käytetään monikkoa. Laskentamuoto on muodostunut kielihistoriallisesti duaalista, mutta nykyisin se on suurimmalla osalla sanoista samanlainen kuin objektimuoto (poikkeuksia muun muassa -зъм-päätteiset ”ismi”-sanat).

Lisäksi sanoilla on vokatiivi henkilöä puhuteltaessa. Vokatiivin käyttöä tosin pidetään nykyisin epäkohteliaana tai töykeänä, ja ulkomaisten nimien kohdalla humoristisena.

Bulgarian verbeillä ei ole infinitiivimuotoa. Sanakirjamuotona on preesensin yksikön 1. persoona. Aikamuodoista aoristi ja imperfekti ovat jäljellä, kun ne muista slaavilaisista kielistä ovat hävinneet.

Adjektiivilla monikossa ei erotella eri sukuja, vaan käytetään yhtä monikkomuotoa, samoin kuin venäjässä, mutta toisin kuin naapurikieli serbokroatiassa. Sen sijaan adjektiivilla on kaikissa suvuissa epämääräinen ja määräinen muoto, ja maskuliinissa lisäksi subjekti/objekti- ja vokatiivimuodot.

Kielinäyte

»Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. Те са надарени с разум и съвест и следва да се отнасят помежду си в дух на братство.»

Suomeksi:
»Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä.»

(YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 1. artikla) [6]

Lähteet

1. Bulgarian (https://www.ethnologue.com/language/bul) *ethnologue.com*. Viitattu 19.8.2019. (englanniksi)
2. bas.bg (http://www.bas.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0200) Bulgarian Academy of Sciences. Viitattu 3.3.2012. [vanhentunut linkki]
3. PxWeb-tietokanta (http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/sq/58b07d64-5d14-4ee5-acd9-51494f7d63f1) Tilastokeskus. Viitattu 19.8.2019.
4. Anhava, Jukka: *Maailman kielet ja kielikunnat*, s. 82. Gaudeamus, 2005.
5. http://www.lmp.ucla.edu/Profile.aspx?LangID=37&menu=004 [vanhentunut linkki]
6. Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimisto (https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=blg)

Aiheesta muualla

- Kuvia tai muita tiedostoja aiheesta **Bulgarian kieli** Wikimedia Commonsissa

Slaavilaiset kielet

bosnia | bulgaria | kašubi | kroatia | makedonia | montenegro | polabi | puola | ruteeni | serbia | serbokroatia | slovakki | sloveeni | slovintsi | sorbi | tšekki | ukraina | valkovenäjä | venäjä

Euroopan unionin viralliset kielet

bulgaria · englanti · espanja · hollanti · iiri · italia · kreikka · kroatia · latvia · liettua · malta · portugali · puola · ranska · romania · ruotsi · saksa · slovakki · sloveeni · suomi · tanska · tšekki · unkari · viro

Noudettu kohteesta ”https://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Bulgarian_kieli&oldid=18949785”

Sivua on viimeksi muutettu 26. toukokuuta 2020 kello 19.44.

Teksti on saatavilla Creative Commons Attribution/Share-Alike -lisenssillä; lisäehtoja voi sisältyä. Katso käyttöehdot. Wikipedia® on Wikimedia Foundationin rekisteröimä tavaramerkki.
Ongelma artikkelissa?